ՏԱՍՆ ԵՒ ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» կամ. Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր շերամապահութիւնը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անգլիական պարլամենտի պատմական նիստը. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Ս. Պետերբուրգից.

ՄԵՐ ՇԵՐԱՄԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

II

Մեր երկրի շերամապահութեան ընկնելու պատճառով, արդիւնաբերութեան այդ ճիւղի համար կառավարութեան խնամակալութիւն առաջարկողները չեն մտածում որ դա համ սխալ տնտեսական սկզբունք է, համ էլ կատարելապէս անիրագործելի բան է: Այդ ո՞ւր կերթայ եթէ մի երկրի բոլոր արդիւնաբերութիւնների վրա տէրութեան խնամակալութիւն կը լինի և երկրի ամեն տեսակ արդիւնաբերութիւնները ինքն կառավարութիւնը յանձն կառնի: Մէկը կառաջարկի, որ տէրութիւնը անտառներ տնկի, այն ինչ դա համայնքի կամ զեմստվոյի գործն է, միւսը՝ որ տէրութիւնը յանձն առնի նաւթահանութեան և կերոսինի պատրաստութեան գործը, երրորդը, որ տէրութիւնը իր ձեռքն առնի շերամապահութեան գործը և այլն: Այդպիսով կառավարութեանը յանձնում են այնպիսի տնտեսական գործավարութիւններ, որոնց մէջ տէրութիւնը բոլորովին կոմպետենտ չէ, որոնք ամենևին չեն մտնում տէրութեան ուղղակի վարչական պաշտօնակատարութիւնների մէջ: Այդ տեսակ խորհրդատուների առաջարկութեամբ տէրութիւնը պիտի լինի ուրեմն և անտառներ զարգացնող, և գինեգործ, և ծխախոտագործ, և նաւթագործ, և արաղ քաշող, և շերամապահ և մետաքսագործ, գուցէ և հողագործ ու հացավաճառ և այլն և այլն:

Այդպիսով մասնաւոր ձեռնարկողներին հասարակութեան մէջ ոչինչ գործ չէր մնայ կատարելու: Ամեն բան կանէր տէրութիւնը, իսկ քաղաքացիները բոլորն էլ կը լինէին տէրութեան ռոճիկով ապրող այդ ձեռնարկութիւնների մէջ ծառայողներ:

Եւ բացի սրանից, եթէ հնար էլ լինէր այդ տեսակ դիտաւորութիւն իրագործելու, այսինքն յանձնել կառավարութեան խնամակալութեանը երկրի տնտեսական արդիւնաբերութեան գործը, արդեօք այդ խնամակալութիւնը ո՞րքան օգուտ կը բերէր երկրի արդիւնաբերութեան գործի կանոնաւոր առաջադիմութեանը:

Նախ և առաջ տէրութեանը շատ թանգ կը նստէր այդ տեսակ խնամակալութիւն: Ինչպէս մենք մեր առաջնորդող յօդուածներից մինում խօսելով երկրի մէջ անտառները տնկելու մասին, ընդդէմ էինք այն առաջարկութեանը թէ կառավարութիւնը պէտք է իր հաշւով տնկի անտառներ մեր երկրի անտառազուրկ տեղերում, քանի որ տէրութիւնը իր իւրաքանչիւր պետական ծախսերի համար ունի իր նշանակված որոշ բիւջէտը և, ի հարկէ, իր գանձարանում չունի ազատ կապիտալներ մի ամբողջ ահագին երկրի անտառազուրկ տեղերում անտառներ զարգացնելու,—նոյնը պէտք է անենք այժմ և այն առաջարկութեան վերաբերութեամբ, թէ տէրութիւնը պէտք է իր ձեռքն առնի երկրի շերամապահութիւնը:

Տէրութիւնը իր սովորական, ընթացող պետական ծախսերից դուրս չունի, ի հարկէ, ազատ դրամագլուխ, որպէս զի դեռ յանձն առնի իր հաշւով մեր երկրի մէջ տնտեսական արդիւնաբերութեան ամբողջ ճիւղը, շերամապահութիւնը՝ վերականգնելու, պահպանելու և առաջ տանելու:

Բայց ընդունենք, որ տէրութիւնը յօժարվեցաւ իր խնամակալութեան տակ վերցնել երկրի այս կամ այն տնտեսական արդիւնաբերութեան, օրինակ, շերամապահութեան գործը,—արդեօք այդ խնամակալութիւնը օգտաւէ՞տ կը լինի արդիւնաբերութեան յիշեալ ճիւղի համար:

Տէրութիւնը իր էութեամբ, իր բնաւորութեամբ պահպանողական է և պահպանողական պէտք է լինի: Յանձն առնելով որ և է ճիւղի, օրինակ, շերամապահութեան մէջ, արդիւնաբերողի դերը, տէրութիւնը դրա համար չէ կարող փոխել իր էական, հիմնական բնաւորութիւնը: Արդիւնաբերողի դերումն էլ նա կը մնայ պահպանողական, իր հիմնական բնաւորութեան և հասարակական կոչման համեմատ: Իսկ մի որ և է տնտեսական արդիւնաբերութեան գործի մէջ մնալ պահպանողական, նշանակում է արգելք լինել արդիւնաբերութեան անընդհատ զարգացմանն ու առաջադիմութեանը: Որքան վարչական կոչմանը հարկաւոր ու համեմատ է պահպանողական լինել, այնքան դա հակառակ ու վնասակար է արդիւնաբերութեան գործին:

Ամեն արդիւնաբերութիւն, ուրեմն և շերամապահութիւնը, պահանջում է մշտական առաջընթացութիւն, մշտական ձգտում դէպի առաջ, պահանջում է ռ ի ս կ առևտրական հաշւի, առևտրական շահի հաւանականութեան վրա հիմնված, աւելի կամ պակաս հեռու ապագայում:

Տէրութեան կոչմանը ու բնաւորութեանը հակառակ է միշտ և անդադար ձեռնարկողական ռիսկի ենթարկվել մի որ և է արդիւնաբերութեան մէջ, ապագայի շահի յոյսով: Այդ պատճառով տէրութիւնը չէ կարող և չը պէտք է լինի ձ ե ռ ն ա ր կ ո ղ, ուրեմն չէ կարող լինել ա ր դ ի ւ ն ա բ ե ր ո ղ: Տէրութիւնը պէտք է լինի իր երկրի ձեռնարկութիւնների ու արդիւնաբերութիւնների միմիայն կ ա ն ո ն ա ւ ո ր ո ղ ը ու ս ա հ մ ա ն ա դ ր ո ղ ը:

Այժմեան դարում ամեն արդիւնաբերութեան աջողութիւնը կախումն ունի գիտութեան տեխնիկային զարհուրելի առաջադիմութիւնից:

Տեխնիկային հնարագիտութեան զարհուրելի առաջադիմութիւնը այն աստիճան անընդհատ և արագ է կատարվում, որ յետ չը մնալու համար տեխնիկային վերջին արգասիքներից, մրցելու համար արդիւնաբերութեան ասպարիզում,—հարկաւոր է անմիջապէս իր արդիւնաբերութիւնը յարմարեցնել գիտութեան վերջին գիւտերին ու նրանց համապատասխան վերանորոգումներ, բարւոքումներ ու կատարելագործութիւններ մտցնել արդիւնաբերութեան տնտեսական գործունէութեան մէջ:

Բերենք մի քանի օրինակներ: Եգիպտում ամբողջ մի նահանգ քանի մի տարի առաջ տորոնացանութեամբ էր պարապում և մերոնք ահագին կապիտալներ ծախսում էին տորոնի պլանտացիաների վրա: Բայց յանկարծ յայտնվեցաւ, որ տորոնը, որպէս ներկ առող նիւթ, այլ ևս գործածութեան մէջ չէ Եւրոպայում և գիտութիւնը գտել է մի այլ նիւթ՝ ա լ ի զ ա ր ի ն, որ աւելի ձեռնտու ու աժան է,—ահա տորոնի պլանտացիաները մէկ անգամից անպէտք յայտնվեցան և նրանց վրա գործ դրած ահագին գումարները կորան անվերադարձելի:

Երկրորդ օրինակ: Մի որ և է գործարանում մտցրած են, դիցուք, որպէս շարժող ոյժ, շոգեշարժ մեքենաներ: Յանկարծ յայտնվում է որ գիտութիւնը և տեխնիկան այն աստիճան կատարելագործվել են, որ շոգեշարժ ոյժին արդէն փոխարինում է էլեկտրաշարժ ոյժը և ուրիշ երկիրներում մտցնվում են էլեկտրաշարժ մեքենաները: Այդ առաջադիմութեան հետ մրցելու համար, արդիւնաբերութիւնը ստիպված է մեծ կորուստներ կրել, առաջվայ մեքենաների վրա ծախսած ահագին գումարները կորած համարել և նորից ահագին գումարներ ծախսել նոր, աւելի կատարելագործվածները ձեռք բերելու համար:

Դարձեալ մի օրինակ: Շերամապահութիւնը կատարվում է իր սովորական հին սիստեմայով, պատրաստված սերմը տալիս է մի յայտնի պրօցենտ բօժօժ: Յանկարծ, Պաստեօրի գիւտի շնորհիւ սկսում են Եւրօպայում պատրաստել շերամի ց է լ լ ի ւ լ է ր ասված սերմը, որ այն ա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

Մայիսի 26-ին

Մայրաքաղաքների հայոց եկեղեցիների ստացվածոց կօլէգիական վարչութիւնը նոր գործ է և իրաւ է նկատում պ. Յարութիւնեանցը թէ՝ հարկաւոր է աւելի քան խնայողական վերաբերութիւն դէպի սկզբունքները: Մենք, մեր կողմից կաւելացնենք—և դէպի անձնաւորութիւնները, այն իսկ դիտմամբ, որ չը լինի թէ հասարակութեան աչքում նսեմանայ այն գործի նշանակութիւնը, որի կառավարութեան համար կոչված է այդ կօլէգիան: Բայց այս հայեցողութեան կէտը թոյլ չէ տալիս բոլորովին սկզբունքները անձնական հողի վրա կանգնեցնել: Այստեղ առաջին տեղը պիտի բռնեն անկողմնապահութիւնը և արդարամտութիւնը:

Մենք մտադիր չենք բնաւին ստանձնելու մեր վրա խորհրդարանի պաշտպանութիւնը.—Նրա գործունէութիւնը շատ կէտերում հեռի է կատարելագործութիւնից և ընդունում ենք, որ շատ բան այստեղ հարկաւոր է փոխել, բայց մենք կը ցանկանայինք նկատել, որ գործը չը պէտք է միայն սահմանափակվի միակ կրիտիկայով:

Ընդհանուր առաջնորդող սկզբունքների և նպատակների մէջ անհամաձայնութիւն չէ կարող լինել և իրօք տեղի էլ չունի խորհրդարանի անդամների մէջ, գոնէ մինչև այն կէտ, երբ այդ նպատակները դեռ խօսքերով են արտայայտվում: Ուրիշ բան է, երբ խնդիրը գալիս է այն միջոցներին և հնարքներին, որոնցով ձգտում են այս կամ այն նպատակների իրականացնելու: Այստեղ կարելի է յայտնվեն այնպիսի խոր տարաձայնութիւններ, որք կարող են գլխովին մթնացնել ամեն մի նպատակ, կարող են ձգել այս կամ այն անձին այնպիսի հակառակութեանց մէջ՝ նոյն իսկ իր սեփական գաղափարի նկատմամբ, և կը հասցնի նրան այն դրութեան, որ ամեն մի ապացոյցներին, ամեն մի համոզմանց, ամեն մի հրաւիրանաց դէպի ճշմարտութեան զգացմունքը, ամեն մի մտաբերութեան ընդհանուր նպատակները,—կը պատասխանէ պատմական բազմահնչակ անխախտականների խօսքերով non possumus: Այսպիսի ընթացքում ամեն միջոց նպատակի նշանակութիւն է առնում, և մենք կը ցանկայինք նոյն իսկ այդ կէտից նայել խորհրդարանի յիշեալ անդամի կրիտիկայի վրա, որ, մեր կարծիքով, շատ խիստ է և միակողմանի:

Այդ անդամը մեղադրում էր, թէ խորհրդարանը չէ ծանօթացել իր գործունէութեան առարկայի հետ, ստացուածքները չէ ընդունել դրամոր կերպով... Խոստովանում եմ, չեմ հասկանում. խորհրդարանը ի՞նչ պէտք է ընդունէր, բացի եկեղեցական ինչքերից ու տնից, բացի գերեզմանատան ստացուածներից և բացի արժէթղթերից, որոնց մասին տպված է 1884 թւի հաշւեցուցակի մէջ: Եթէ նրա կարծիքով, մի որ և է հասած բարձի թողի է արել խորհրդարանը, կամ նա այս կէտում մի որ և է պակասութիւն է նըկատում, ինչո՞ւ անդամ լինելով, նա գէթ մի անգամ այդ չը յայտնեց խորհրդարանին, չառաջարկեց այն միջոցները, որոնցով մտածածին պակասութիւնների առաջն առնէին ապագայում: Թոյլ չեմ տալիս ինձ կարծելու, որ պ. անդամը այդ չարեց այն դիտմամբ, որ այսօր իրաւունք ունենար կշտամբելու խորհրդարանը և դատափետելու նրա գործունէութիւնը:

Պ. Յարութիւնեանցը մեղադրում էր նոյնպէս խորհրդարանը ինստրուկցիայի բացակայութեան պատճառով: Այդ հարցը անցաւ իր բոլոր ձևափոխութիւններով խորհրդարանի ներկայ բոլոր անդամների առաջ, և կարծում եմ, որ դժուար է ում և իցէ դատապարտել այդ հանգամանքում: Եթէ մանրամասնաբար պատմեմ այն բոլոր խոչնդոտները, որին ենթարկվել է այդ ինստրուկցիաների հարցը, դորա մասին շատ ժամանակ կը հարկաւորվի. բաւական է ասել, որ խորհրդարանի վեց անդամների միջից չորս հոգուց կազմվել էր մասնաժողով, որ ամբողջ տարվայ ընթացքում աշխատել էր յօրինելու այդ կանոնադրութեան նախագծերը: Ինքը, պ. Յարութիւնեանցը, մասնակցում էր այդ կանոնադրութեանց մէկի մշակելուն: յետոյ մի շարք նիստերում խորհրդարանը քննեց այդ նախագծերը (ընդամենը երեք էին), որոնցից գլխաւորութիւն կար կազմելու մէկ կանոնադրութիւն: Այդպիսով հարցը վերջանալու վրա էր, մնում էր միայն ընդունել ընդհանրապէս այդ մշակված կանոնադրութիւնները և ուղարկել Թեմական առաջնորդի հաստատութեանը, երբ անդամներից մի քանիսը, որոնց մէջ էր և հէնց նոյն իսկ պ. Յարութիւնեանցը, գտան, որ հարկաւոր չէ շտապել և թէ երբ երկու տարի անցել է առանց կանոնադրութեան, ուրեմն և կարելի է էլի սպասել մինչև նոր անդամների ընտրութիւնը: Ի դէպ է ասել և այն, որ խորհրդարանի այս վիճաբանութեանց միջոցում ամեն մի անգամ ծագում էր դեռ ոչ ամենքին պարզ հարց, թէ ո՞ւմ է պատկանում այդ կանոնադրութեան խմբագրելու իրաւունքը՝ խորհրդարանին, թէ հոգաբարձուին Թեմական կառավարութեան հետ: Խորհրդարանի նիստերից մէկում, որտեղ քննվում էր այդ կանոնադրութիւնը, որ պէտք է հաստատելու ուղարկվէր և որտեղ առած էր մի քանի անդամների վերոյիշեալ կարծիքը, նախագահ իշխան Աբամելիք Լազարեանցը յայտնեց թէ՝ արդէն շատ աշխատանք ու ժամանակ կորցրինք այդ կանոնադրութեան վրա, որ նրա հաստատութիւնը յետաձգենք անորոշ ժամանակի և թէ նա ինքը իր կողմից կուղարկէ այդ կանոնադրութեան վերջնական խմբագրութիւնը վիճակաւոր առաջնորդին վաւերացնելու և եթէ որ և է թերութիւններ գտնվեն այն խմբագրութեան մէջ, կարելի է միշտ ուղղել և կատարելագործել:

Ահա ձեզ այդ գործի ամբողջ պատմութիւնը, և միթէ կարելի է այսպիսի դիպուածում ասել թէ՝ խորհրդարանը չէ հոգացել կանոնադրութիւնը կազմելու մասին:

Պ. Յարութիւնեանցը մեղադրում է խորհրդարանը թէ՝ նրա ներքին գործերի մէջ չը կայ կարգ ու կանոն, թէ հարցերը անհիմն են վճռվում, առանց կարևոր տեղեկութեանց և ծանօթութեանց հանգամանքների և պարագաների:

Այդ մեղադրանքը այնքան հանրական է, որ նրա բուն միտքը դժուար է ըմբռնել: Եթէ ես, կամ անդամակիցներիցս մէկը՝ համաձայնվէր այդ ընդհանուր ֆորմուլայի հետ, այն ժամանակ էլ չէ կարելի ասել, որ այդ համաձայնութիւնը իրաւունք տար մէկին հրապարակապէս մեղադրել խորհրդարանի անդամներին միահամուռ: Հարկաւոր չէ մոռանալ, որ ամենայն այս տեսակ մեղադրանքը—ուղիղ կը լինի ասել անբաւականութիւնները, անձնական բնաւորութիւն են կրում,—մէկը բաւականանում է մի փաստով, մի համակրութիւնով այս կամ այն հարցը վճռելու համար, իսկ միւսին տասը այդպիսի փաստեր, քանի համակրութիւններ էլ բաւականութիւն չեն տալիս նրան այս կամ այն առարկայի վրա իր վերջնական գաղափարը յայտնելու: Մինչդեռ այդ հարցերը ա յ ս պ է ս թ է ա յ ն պ է ս պ ի տ ի վճռ-

ռաւելութիւնն ունի, որ տալիս է անհամեմատ աւելի մեծ պրօցէնտ պիտանի բոժոժի: Եւ ահա երկրի շերամապահութիւնը եւրոպական կատարելագործված շերամապահութեան հետ աջողութեամբ մրցելու համար, պէտք է ահագին վնասներ կրի, պէտք է ձեռք վերցնի այն մեծ գումարներից որ ծախսել է հին սիստեմայով պատրաստած սերմի վրա և նորից ահագին գումարներ ծախսի նոր սիստեմայի ցելլիւլէր սերմը ձեռք բերելու համար:

Այդպիսով մի որ և է արդիւնաբերութիւն, եթէ ուզում է միշտ առաջ ընթանալ, պէտք է հաշուի այն մտքի հետ, որ տեխնիկայի անընդհատ առաջադիմութեանն ու կատարելագործութեանը հետևելու, օտար արդիւնաբերութեան հետ մրցելու համար նա անհրաժեշտութեան մէջ է դրված, ապագայի շահը աչքի առջև ունենալով, մեծ վնասներ կրելու, ռիսկ անելու, նորից ահագին գումարներ ծախսելու, նիւթական մեծ զոհաբերութիւններ անելու:

Իսկ այդ մատչելի չէ ոչ փոքր-արդիւնաբերութեան անհատական, բաժան բաժան ույժերին, ոչ էլ տէրութեան խիստ պահպանողական բնաւորութիւն կրող կազմակերպութեանը: Բայց թէ ո՞ր հասարակական գործիչին մատչելի է այդ արդիւնաբերական անընդհատ մաքառումը, արդիւնաբերական տենդային և մշտական առաջադիմութիւն պահանջող գործունէութիւնը,— այդ մասին կը խօսենք մեր հետևեալ համարում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնից ընտրված յանձնաժողովը, որը պիտի քննէր կովկասեան ցուցահանդէսի ծրագիրը, որի մասին հաղորդել ենք «Մշակի» 58 համարում, արդէն նիստ է ունեցել և ինչպէս մեզ հաղորդում են, որոշել է հետևեալը: Ցուցահանդէսը կունենայ հետևեալ 12 բաժանմունքը. 1) դաշտային, 2) այգեգործական, 3) գինեգործական, 4) անտառապահական, 5) շերամապահական, 6) ծխախոտի, 7) խմիչքների, 8) կաթնատնտեսութեան և անասնապահութեան, 9) բամբակագործութեան, 10) երկրագործական գործիքների, 11) մանդարար նիւթերի և 12) տնային արդիւնաբերութիւնների: Ցուցահանդէս կազմելու համար ընկերութիւնը սպասում է նիւթական օգնութիւն գլխաւորապէս քաղաքից և կառավարութիւնից: Ցուցահանդէսի ժամանակաւոր շինութիւնը կը կառուցվի Մուշտայիդի մօտ գտնվող բուսաբանական այգուն կից:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ ռուս լրագիրները հաղորդում են որ ռուսաց հոգևոր սեմինարիայի րէկտոր Չուդէցկուն սպանող Լագիեվի գործը կը քննվի այս յունիսի 16-ին կովկասեան զինուորական—նահանգական դատարանում և որ մեղադրվածի խնդիրքով ու դատարանի կարգադրութեամբ Լագիեվին պաշտպանելու է երդուեալ հաւատարմատար Տուրկեվիչ:

—

Գերմանիայի Լայպցիգ քաղաքից ստացած մի մասնաւոր նամակից իմանում ենք հետևեալը:— Մայիսի 29-ին, Լայպցիգի ուսանողական դահլիճում, հայ-ուսանող պ. Յ. Բարխուդարեան, կարդաց մանկավարժական բովանդակութեան մի դասախօսութիւն: Նախօրօք արած յայտարարութեան շնորհով ունկնդիրների թիւը հասնում էր 400-ի, որոնց թւում կային պրօֆէսօրներ, դոկտորներ և պաստորներ: Դասախօսութեան սկզբում պ. Բարխուդարեան քանի մի խօսք ասեց գերմանական մանկավարժութեան և հայ ուսանողների մէջ եղած յարաբերութեան մասին: Դասախօսութեան համառօտութիւնը տպագրվեցաւ Լայպցիգի օրաթերթերից մէկում:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են: «Տեղիս հոգևոր թեմական դպրոցի աշակերտների հրապարակական հարցաքննութիւնները պարզ ցոյց տուին, թէ ինչ յառաջադիմութիւն է գործել դպրոցը մի տարվայ ընթացքում: Բարձր դասատների աշակերտները համարեա ոչինչ չէին իմանում կրօնից, հայոց լեզուից և մաթեմատիկայից: Ստորին դասատները համեմատաբար աւելի առաջադէմ են:»

—

«Մշակի» մէջ հաղորդեցինք որ արդէն պետական խորհրդի քննութեան ենթարկվեցաւ գործարանների բանւորներին վերաբերեալ օրէնքի նախագիծը: Մայրաքաղաքների ռուս լրագիրները և յատկապէս «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է այդ նախագծի մի քանի կէտերը: Նախագիծը բաժանվում է երկու մասի. առաջին մասը վերաբերում է բանւորների վարձելու ընդհանուր պայմաններին. իսկ երկրորդը՝—գործարանների վրա ունենալի հսկողութեանը: Վարձելու պայմանագրութիւնր լինում է որոշ ձևով. պէտք է լինեն գըրքոյկներ հարկաւոր մանրամասնութիւնները նշանակելու համար: Իր ժամանակին վարձը չը ստացած բանւորները դիմում են դատարանին պայմանագրութեան դէմ գանգատելու համար: Վարձողը իրաւունք ունի պայմանագիրը քանդելու, եթէ բանւորը երեք օր շարունակ չէ գալիս բանելու՝ վատ վարքի, յանդգնութեան կամ տարափոխիկ հիւանդութեան պատճառով: Եթէ բանւորներին ծեծում են, եթէ կերակուրը վատ է,—բանւորը, ևս ունի իրաւունք քանդելու պայմանագիրը: Գործադուլ անողների պատիժը աւելացնվում է. գործադուլ անողները ենթարկվում են բանտարկութեան: Գործադուլի հարցերը կը քննվեն նահանգական դատարաններում: Գործարանական կենտրոններում հիմնվում են առանձին հսկողութիւններ, և այդ հսկողութեան գործին մասնակցում են նահանգապետը, ոստիկանապետը, նահանգական դատարանի դատախազը, ժանդարմների գլխաւորը, գործարանի տեսուչը, մի-մի ներկայացուցիչ գեմստվօյից և քաղաքից, իսկ մայրաքաղաքում՝ 2 անդամ առևտրական յանձնաժողովներից: Տուգանքների ենթարկելը դրանցից է կախված: Տուգանքներից կազմվում են գործարանների տեսչութեան կարգադրութեան ներքոյ առանձին դրամագլուխներ բանւորների պէտքը լցուցանելու համար: —Այդ նոր կանոնները գործադրութեան մէջ կը մտնեն հոկտեմբերի մէկից Ռուսաստանի մի քանի նահանգներում:

—

Սուխումի շրջանի ՄԻՑԱՐԱ գիւղից մեզ գրում են: «Այս տարի գարունը քամոտ և անձրևային լինելով, յոյս չը կայ որ ցորենները հասկ բռնեն: Բայց ժողովուրդը այնքան ցորենի համար չէ ցաւում, որքան ծխախոտի: Մայիսի 29-ին երեկոյեան մի սաստիկ քամի բարձրանալով, փշրեց ահագին ծառեր և շատերը ծառերից արմատահան եղան: Քամին պոկեց մի քանի տներից կտուրները: Իսկ յունիսի 4-ին մի այնպիսի սաստիկ անձրև եկաւ որ տեղացի ծերերն անգամ չեն յիշում տեսած լինելու: Նոյն իսկ այդ սարսափելի անձրևը տարաւ Միցարա գիւղի ծխախոտի արտերից շատերը: Արտերը ծածկվեցան անձրևից բերած հողերով և անձրևի ահագին ջրերը տարան ծխախոտի պլանտացիաները:»

—

ԶԱՔԱԹԱԼԻՑ մեզ գրում են: «Գիւղատնտեսական ընկերութեան կողմից այստեղ հիմնված օրինակելի շերամատունը լաւ հետևանքներ ունեցաւ: Շերամապահութիւնը արդէն վերջացել է. հիւանդութեան նշաններ չերևացին: Շերամատունը հըսկում էր ընկերութեան կողմից պ. Գէնվսկի: Ստացված բոժոժից պիտի պատրաստվի ցելլիւլէր սերմ:»

—

ԹԷԼԱՒԻՑ մեզ գրում են: Թէլաւի դպրոցի հոգաբարձութիւնը, չը նայելով սինօդի կարգադրութեան, մինչև այժմ ոչ դպրոցապատկան կայքը, ոչ էլ կահ-կարասիները չէ յանձնել երեցփոխաններին:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են: «Ամսիս 6-ին այստեղացի Յարութիւն Ճաղարբէգեանց, առաւօտը խանութ գնալով թողնում է այնտեղ գօտին և ժամացոյցը, ու անհետանում: Ամսիս 8-ին նրա դիակը գտնուեցաւ քաղաքիս հարաւ-արևելան կողմում:»

—

Մեզ գրում են ՇՈՒՇՈՒՑ: «Ամսիս 8-ին մի երիտասարդ դերձակ ատրճանակով վիրաւորեց քաղաքային դպրոցի մի աշակերտին: Վէրքը վտանգաւոր չէ համարվում: Չարագործը կալանաւորվեցաւ:»

—

Թիֆլիսի օղընտելական այգում Գիւղատնտեսական ընկերութիւնից հիմնած օրինակելի շերամատան մէջ այս տարի պահած շերամի մասին մեզ պատմում են հետևեալը: Շերամատանը պահվել է չորս տեսակ սերմ. ա) իտալական-սպիտակ, (կլոր բօժօժ), բ) իտալական-դեղին. գ) իտալական խառն (սպիտակ-դեղին) և դ) ցելլիւլէր, որը պատրաստել է Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը: Իտալական-սպիտակի մէջ բծաւոր (պեբրին) ասուած հիւանդութիւնը երևեցաւ երրորդ քնից յետոյ, ուստի և իր ժամանակին որդը ոչնչացվեցաւ:— Միւս տեսակներից ստացված բերքը գոհացուցիչ է. 8 մսխալ սերմից ստացուեցաւ 3 պուդ և 20 ֆունտ թաց բօժօժ, իւրաքանչիւր տեսակից հետևեալ չափով. իտալական-դեղինի մի մըսխալից՝ 16 ֆունտ. իտալական-խառնից՝ մի մըսխալից 26 ֆունտ. ցելլիւլէր մի մսխալից 16 ֆունտ: Շերմատունը կառավարում էր պ. Դ. Առստամեան:

—

Ամսիս 11-ին Թիֆլիս հասաւ պետական խորհրդի անդամ բարօն Նիկոլայ: «Кавказъ» լրագիրը լսել է որ նա մնալու է մի քանի օր Թիֆլիսում, և ապա գնալու է իր կալուածքը Բաթում, ամառը այնտեղ անցկացնելու համար:

—

ԳՕՐՈՒ ուսուցչական սեմինարիայից այս տարի աւարտում են 12 հոգի, որոնցից երկուսը հայ են:

—

Յունիսի 8-ին տեղի ունեցան պ. Ս. Մանուէլեանի առևտրական կուրսերից աւարտող աշակերտների տարեկան-վերջնական հարցաքննութիւնները: Այդ «կուրսերի նպատակն է միջոց տալ ստանալու մասնագիտական առևտրական կրթութիւն թէ՛ տեսականապէս և թէ գործնականապէս այն անձինքներին, որոնք ցանկանում են նուիրել իրանց առևտրական գործունէութեան:» Հարցաքննութիւններին ուսումնարանական վարչութեան կողմից ներկայ էր պ. Մանասարեցեվ: Դասատուութիւնը և հարցաքննութիւնները լինում են ռուսաց լեզուով: Պ. Մանուէլեանի առևտրական կուրսերից առաջին տարին աւարտել են 5 հոգի, երկրորդ տարին՝ 6 հոգի, երրորդ տարին 10 հոգի, և չորրորդ, այս վերջին տարին 14 հոգի: Այդ տասն և չորսից 11 հոգի ստանալու են ատեստատ: Հարցաքննութիւնները յաջող էին, և

ուել, առաւել ևս այն միջոցում, երբ այս կամ այն երևոյթների կարիքները սպասել չը գիտեն և պահանջում են անյապաղ վճիռներ: Ըստ հիման օրինաց, խորհրդարանում ամեն մի խնդիր ձայների մեծամասնութեամբ է վճռվում, թող այդ մեծամասնութեան վճիռը լինի անհիմն, պակաս համակրութեանց թւերից, մ ի ա կ ա ն դ ա մ ի ն կը մնայ բացասական ձայն տալու և ոչ թէ հեռանալ վիճաբանութիւնից և ամենայն պատասխանատուութիւնը թողնել այլ անդամների վրա...

Վերջապէս, ամեն մի անդամ կատարեալ իրաւունք ունի պահանջել ամենայն տեսակ ծանօթութիւններ և մեկնութիւններ խորհրդարանի գործերից: Ուրեմն ո՛չ հարկ կայ գանգատվելու և ոչ մեղադրելու: Մինչդեռ «ներքին կարգի բացակայութիւնը» առիթ է տուել պ. Յարութիւնեանցին, ինչպէս նա յայտնեց ընդհանուր ժողովին, չը ստորագրել այլ անդամների հետ անցեալ տարուայ հաշիւը *), թէև նոյն րոպէին պ. Յարութիւնեանցը հարկաւոր տեսաւ բացատրելու թէ՛ նա չէ երկբայում հաշւի ելմտի ճշտութեան մասին, թէ նա ինքը անձամբ համոզված չէ դորանում, ի նկատի ունենալով «ներքին կարգի բացակայութիւնը». բայց այնու ամենայնիւ, նա այդպիսի մի փաստով—չը ստորագրելով, ցոյց է տալիս կասկած և անհաւատարմութիւն դէպի հաշիւը: Հիմնաւո՞ր է արդեօք նրա ներկայացրած ապացոյցը... Ամբողջ տարվայ ընթացքում արձանագրված հաշիւները ամեն ամիս վերաքննվում էին միւս ամսվայ սկզբում, ամեն մի ելմտի հատուածը ստուգվում էր ջատագովական վկայագրերով և ապա վաւերացվում անդամների ստորագրութեամբ: Ցիշեալ տարեկան հաշիւը դեռ ևս չը տպագրված, դրած էր ամեն անդամների առաջ. որպէս նաև բաց էին ամեն անդամի համար հաշւի մատեանները, ով ցանկացաւ—կարողացաւ մի առ մի ծանօթանալ և վերստուգել այդ հաշիւը: Եւ պ. Յարութիւնեանցը, ինչքան որ ինձ յայտնի է, մի քանի օրերով ժամավաճառ եղաւ այդ վերստուգութեան համար և ոչ մի անճշդութիւն չը գտաւ նրա մէջ: Բայց եթէ նա ժամանակի սղութեան, կամ թէ մի այլ պատճառներով, չը կարողացաւ ամբողջ մատեաններն մի առ մի աչքի ածել, ամեն մի վկայագրերից հանել ամբողջ ելք ու մուտքը այնքան, որ կարողանար վերջնական համոզմունքի և կատարեալ եզրակացութեան հասնել այդ տարեկան հաշւի թւանշանների ճշդութեան մասին, մեղաւորը ո՞վ է: Եթէ նրա համար բաւականութիւն չունի այն հիմունքն, որով բաւականանում են ուրիշները, ուրեմն թող նա ինքն իրան բաւականացնի իր սեփական հիմունքներով,—բոլոր մատեանները և բոլոր վկայաթղթերը ամեն մի անդամի կարգադրութեան տակ կարող են լինել:

Նորա մեղադրանքի մի կէտն էլ այս է թէ՝ փոխանակ հեռացնելու երիտասարդութեան աչքի ընկնող հոգևոր բարոյական պակասութիւնները, փոխանակ գերեզմանատան հոգսերը լցուցանելու և այլն, խորհրդարանը պարապել է միայն չքաւորներին փողեր բաժանելով: Կարի յոյժ ծանր մեղադրանք է այդ... բայց թոյլ ենք տալի մեզ հարցնելու թէ՝ արդեօք նա ա՞րել է որ և իցէ մի քայլ լցուցանելու այն պակասութիւնները, որքան և իցէ եռանդ է գործ դրել արդեօք այդ անդամը բացայայտելու համար այն հիմունքները, որոնց վրա կարող էին հիմնաւորվել այդ ցանկութիւնները: Գերեզմանատունը 'ի հարկէ կարևոր պահանջներ ունի, բայց այս տարի մի քանի վերանորոգութիւններ արդէն տեղի են ունեցել, որի մասին ամեն մի պետերբուրգցի կարող է համոզվել համեմատելով այդ գերեզմանատան անցեալը ներկայիս հետ: Պ. անդամին յայտնի է նաև, որ խորհրդարանում կան առաջարկութիւններ, որպէս անդամների, նոյնպէս և ծխականների կողմից դպրոց հիմնելու մասին: Յայտնի է նրան նոյնպէս, որ խորհրդարանը մեծ ջանք է գործ դնում եկեղեցու երգեցիկ խմբի համար, և նոյնպէս մտադրութիւն կայ մի յայտնի հոգևորական բերել տալու այստեղ և այլն և այլն: Բայց այդպիսի հարցերը բազմակողմանի քննութիւն են պահանջում և մեծ ծախքեր, ուստի և չեն կարող վճռվել—ex abrubto: Չէ՞ որ հակառակ դէպքում իսկ և իսկ կարելի կը լինէր մեղադրել խորհրդարանը վճռվող հարցերի մէջ «նրա անծանօթութեան և անբաւականացուցիչ հիմունքի մասին:» Ինչ-որ վերաբերում է այն նկատման, թէ խորհրդարանը միայն չքաւորներին փողեր բաժանելով է պարապում (ուսանողներին և այլոց), ես չեմ կարծում, որ որ և իցէ մէկը կարողանար այդ բանի համար մեղադրել խորհրդարանը: Իսկ եթէ փողերի բաժանման եղանակը անբաւականացուցիչ է և կարգաւորելու է կարօտ, այն ժամանակ խորհրդի պարտաւորութիւնն է, ինչպէս նրա ամեն մի անդամի, ամենալաւ միջոցներ ընտրել, որ ծախսվող գումարը նպատակին հասնէր և նրանով օգտվէր ճիշդ կարօտողը: Բայց յայտնի է, որ փորձեր եղել են և այս ընթացքում:

Լիայոյս եմ, որ ասածներս բաւական են նկարագրելու մի փոքր ինչ ուրիշ հայեցողական կէտից խորհրդարանի գործունէութիւնը, քան թէ այն ինչ արել է նրա անդամներից մէկը—պ. Յարութիւնեանցը:

Այսպէս եկեղեցական ստացուածքների կօլէգիական կառավարութիւնը, ինչպէս նոր բան և մի և նոյն ժամանակ, ինչպէս երևում է այս բոլոր ասածից, բաւական լուրջ հոգսեր ունի, միւս կողմից այդ կառավարութիւնը, ինչպէս ժառանգութիւն, ստացել է հին աւանդութիւններ, որոնցից երբեմն ազատվելը այնքան շատ հեշտ չէ, կարելի՞ է արդեօք այսպիսի հանգամանքներում անչափ պահանջող լինել և խիստ դատապարտել խորհրդարանը, որ և իցէ մի քանի չնչին պակասութիւնների մասին, հաստատ «ներքին կարգաւորութիւն» չունենալու պատճառաւ: Հէնց նրա համար են ընտրվում խորհրդի վեց անդամները, որ նրանք ամեն ինչ կարգի բերէին. ռուսաց առածը ասում է թէ «մի խելքը լաւ է, բայց երկուսը աւելի լաւ:» Մեղաւորը ո՞վ կը լինի, եթէ այդ առածը մեզ համար հակառակ արդիւնք ունենայ:—Մի քանի տող ևս և մենք մեր նամակը վերջացրած կը համարենք:

Պ. Յարութիւնեանցը հիմնվելով իր մեղադրանաց վրա, այն եզրակացութեան եկաւ, որ խորհրդարանի անդամները in corpore չարդարացրին նրանց վրա դրած յոյսերը (կարդա թէ՝ պ. Յարութիւնեանցի յոյսերը) և այս պատճառաւ նըրանք պիտի դուրս գան անդամութիւնից: Որովհետև, որպէս նա ինքը խոստովանեց, նրա ճառածը բղխել է համոզմունքից և անկեղծ սրտից, անկասկածելի է, որ ինքն ևս այդ վճռին ենթակայ պիտի լինէր, մինչդեռ քուէարկութեան ժամանակ նա չը հրաժարվեց անդամութիւնից: Այս մասին երկու բան կարելի է ենթադրել՝ կամ նա լռաձայն յետ վերկալաւ իր առաջարկութիւնը, կամ անելով այդ առաջարկութիւնը, մտքի առաջ ունէր միայն այլ անդամներին, և ոչ երբէք իրան...

Վ. Վարդանեանց

*) Որի մի օրինակը կը գտնէք նամակիս մէջ ներփակեալ:

աշակերտները բաւական ծանօթ են գործի տեխնիկական կողմի հետ: Միակ պակասութիւնը, որ աչքի էր ընկնում, այդ աշակերտների ընդհանուր զարգացման պակասութիւն է, որի մէջ, ՚ի հարկէ կուրսերի հիմնողը միանգամայն մեղաւոր չէ:

—

«Մշակի» 63 համարում «Պարձեալ չնրամապահութեան առիթով» յօդուածում մտան հետեեալ սխալները. առաջին երեսում, առաջին սիւնակի 21-րդ տողում տպած է «որդների պակասած ժամանակ», իսկ պիտի լինի «տերևի պակասած ժամանակ», և երկրորդ սիւնակում 13-րդ տողում տպած «կասկածել», պիտի լինի «հականել»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՍՏԸ

Անգլիական պարլամենտի այն նիստը, որտեղ վճռվեցաւ իրլանդական ինքնավարութեան մեծ խնդիրը բացասական կերպով, դարձաւ արդէն պատմութեան սեփականութիւն. պատմութիւնը և ապագան ըստ արժանւոյն կը գնահատեն նրա նշանակութիւնը: Աւելորդ չենք համարում ծանօթացնել մեր ընթերցողներին այդ նիստի մի քանի մանրամասնութիւնների հետ, քանի մի տեղեկութիւններ հաղորդելով անգլիական և ռուսաց լրագիրներից: Այդ օրը դեռ նիստը բացվելուց շատ առաջ, ամբողջ շինութիւնը և մերձակայ փողոցները բռնված էին տհագին բազմութեամբ: Անցնելու տեղ չը կար: Առանց տոմսակի ոչ ոքին ներս չէին թողնում: Ամենայն քայլում կարգապահ ոստիկանները կանգնեցնում էին առաջ գնացողներին:

Անցաւ մի փոքր ժամանակ, և ահա տոմսակ ներկայացնողների մի նշանաւոր մասն էլ «տեղ չը կայ» յայտարարութիւնը լսեցին: Հասարակութեան համար պատրաստած բաժնում տեղ գըցելու տեղ չը կար: Մամուլի ներկայացուցիչների համար նշանակած տեղը լիքն էր: Սղագիրները գրում էին բոլոր մանրամասնութիւնները: Այդ գրածները մաս-մաս տրվում էին յատուկ լրագրական ծառաներին, որոնք հասցնում էին այդ սղագրական թղթերը ներքև նստած րէպօրտէօրներին: Վերջինները սղագրութիւնը գրականական լեզուի էին վերածում: Այդ տեղից տեղեկութիւնները գրաւոր կերպով էլի յատուկ լրագրական ծառայի ձեռքով ուղարկվում էին հեռագրական գրասենեակը, որտեղ իւրաքանչիւր մեծ լրագիր ունի իր հեռագրական ծառայողը և իր լարը: Այդպիսով երեկոյեան ժամի 7-ին հրատարակվող լրագիրները ստացան բոլոր կարևոր տեղեկութիւնները: Այդպիսի լարեր պարլամենտից ոչ միայն Լօնդօնի մեծ լրագիրներն ունեն, այլ և մի քանի գաւառական նշանաւոր քաղաքներինը: Ամբողջ շինութեան մէջ մեծ ճնշում կայ: Համարեա բոլոր անդամները ներկայ են: Ահա սկսվում են ճառախօսութիւնները, երբ քարտուղարները վերջացրել են իրանց կարևոր ընթերցանութիւնները: Խօսում է Գօշէն: Պահպանողականները հրճուանքով հետևում են նրա կըծու խօսքերին: Գլադստօն յուզված լսում է ազատամիտ կուսակցութեան անդամներից իր դէմ ուղղված յարձակմունքները:

Ահա բարձրանում է Պարնէլը ամբիօնի վրա: Լռութիւն է տիրում: Իրլանդիայի հերոսը խօսում է կարճ, բայց ազդու նախադասութիւններով: Նա յարձակվում է պահպանողականների վարմունքի վրա, նա հաւատացնում է որ Իրլանդիան կը բաւականանայ Գլադստօնի նախագծով: Պարնէլլի խօսքերը աղմուկ են բարձրացնում պահպանողականների մէջ: Մի քանի րօպէ տեղի է ունենում աղմուկ և չփոթ: Այդ ամենահետաքրքրական միջոցն էր, որովհետև դեռ չէր կարելի որոշել, թէ ո՞ր կողմը արդեօք ձայների առաւելութիւն կը ստանայ,—ինքնավարութեան պաշտպանների կողմը, թէ ինքնավարութեան թշնամիների... Վերջապէս խորին լռութիւնից յետոյ ամենքի աչքերը ուղղվում են դէպի մի կողմ: Գլադստօն սկսեց խօսել. նա յուզված է, բայց աշխատում է հանգիստ երեալ: Գլադստօն հրաւիրում է դիմել քուէարկութեան՝ բայց նախ քան քուէարկելը յիշեցնում է ամենքին Իրլանդիայի վիճակը, Անգլիայի պատիւը, պատմութեան դատավճիռը, ճշմարտութեան և արդարութեան պահանջը...

Սկսվեցաւ քուէարկութիւնը: Գլադստօն առանձնացած հետևում էր բոլորին: Բազմութիւնը կիսաբոլորակ շրջապատել էր նրան, առանց շատ մօտենալ համարձակվելու: Ամենքն էլ խորին ուշադրութեամբ հետևում էին նրա պատկառելի դէմքին, նրա երկայն ալիքներին... Պատմում էին, որ նա նախորդ օրը երկու ժամ եկեղեցում ջերմ կերպով աղօթել էր.... Քուէատուփերի շուրջը տիրապետում է աղմուկ. կուսակցութիւնները միմեանց չվացնում են և ցոյցեր անում: Պարնելիստներ և Չեմբերլենիստները մըրցում են այդտեղ: Պարնելիստները երբեմն երբեմն գոչում էին՝ 110 կողմ, 40 դէմ. 205 կողմ, 80 դէմ: Այդ թւանշանների ազդեցութեան տակ ամբողջ բազմութիւնը շարժվում էր: Գլադստօնի թշնամիները սարսափի մէջ են: Բայց ահա փոփոխութիւն է նշմարվում. 311 կողմ,—և այդ թիւը այլ ևս չէ փոխվում, իսկ դէմ-ը մեծանում ու մեծանում: Երևակայութեամբ կարելի է ըմբռնել այդ տեսարանի ինչ լինելը: Վերջապէս քարտուղարը պարզորոշ և բարձրաձայն կարդայ քուէարկութեան վերջնական հետևանքը. 311 կողմ, իսկ 341 դէմ.—Ընդհանուր զարմանք, ընդհանուր լռութիւն տիրեց անմիջապէս: Յետոյ, այդ արդէն հեշտ է երևակայել. պահպանողականները բարձրացած աթոռների վրա «կեցցէ» են գոչում և շարժում գլխարկները, պարնելիստները կատաղութեան ցոյցեր են անում: Կարծես երկու կողմերն էլ պատրաստվում են միմեանց վրա յարձակվելու... Առաջ է գալիս Գլադստօն: Լռութիւնը տիրում է: Գլադստօն դողդոջուն ձեռքերով վերցնում է ակնոցները և կարդում է, որ նիստը յետաձգվում է: Կրկին սկսվում են աղմուկներ... Բազմութիւնը շարժվում է դէպի առաջ, նախասենեակները կրկին լցվեցան: Պատգամաւորները դուրս են գալիս փոքր առ փոքր: Գլադստօն շուտ դուրս եկաւ. ոստիկանները նրա համար ճանապարհ են բաց անում: Նրան ժողովուրդը ողջունում է ծափահարութիւններով և բացականչութիւններով: Մի քանի կողմից լըսվում են սուլոցի ձայներ: Գլադստօն հանդարտութեամբ առաջ անցաւ...

Ժողովրդի նշանաւոր մեծամասնութիւնը թըշնամական և հեգնական ցոյցեր է անում պատգամաւորներից շատերին... Ահա դուրս եկաւ Հարտինգտօն: Ամբոխը շարժվեց և մի քանի տեղ առաջ մղելով ոստիկաններին հայհոյանքներով դիմեցին դէպի Հարտինգտօն...: Ոստիկանները զգացին այդ և շրջապատելով Հարդինգտօնին պաշտպանեցին.... Իսկ Չեմբերլէն,—նա աւելի լաւ համարեց դուրս չը գալ՝ ամբոխի դժգոհութիւն արտայայտող ցոյցերին չենթարկվելու համար...: Նա մնաց պարլամենտի շինութեան մէջ և առանձնացաւ գրադարանում: Բուռն տըպաւորութիւնը պարլամենտի շինութեան մօտից տարածվեցաւ ամբողջ Լօնդօնում: Այդ էր միայն երկար ժամանակ բոլորի և խօսակցութեան, և վիճաբանութեան և մտածմունքի նիւթը: Հազարաւոր հեռագիրներ անմիջապէս աշխարհի բոլոր անկիւնները տարածեցին այդ պատմական անմոռանալի իրողութեան համբաւը...

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վանից գրում են արտասահմանի հայոց լըրագիրներին, որ տաճիկ կառավարութիւնը Վ ա ն ի ց ու շ ր ջ ա կ ա ն ե ր ի ց բ ա ն ւ ո ր ն ե ր ՚ է հաւաքում Կարինի մէջ ամրութիւններ շինելու համար:

—Մայիսի 13-ից Վանից գրում են արտասահմանի հայոց լրագիրներին, որ Վանի հայերի և առաջնորդ Պօղոս եպիսկոպոսի յարաբերութիւնները լաւ չեն: Պօղոս եպիսկոպոսի մի քանի ժամանակ առաջ գործ դրած կախարդական հմայութիւնները՝ ինչ որ գողեր գտնելու նպատակով, դժգոհութեան պատճառ են դարձել ժողովրդեան համար: Այդ «փորձահացի» պատմութիւնը «Մշակի» ընթերցողներին արդէն յայտնի է: Քաղաքական ժողովի անդամները չեն ծածկել իրանց տեսածները և ասել են, ինչ որ գիտէին «փորձահացի» ստեղծելու մասին, ուստի երբ մի քանի օրից յետոյ հաւաքվում են առաջնորդարան ժողով անելու համար, առաջնորդը՝ Պօղոս եպիսկոպոս նրանց չէ ընդունում և անպատւում է: Պօլսի Յարութիւն պատրիարքը անտարբեր է դէպի այդ բոլոր տխուր եղելութիւնները:

—Գերմանական մի քանի լրագիրներ հաղորդում են, որ իշխան Բիսմարկ փորձել է օգուտ քաղել Բավարիայում տեղի ունեցած փոփոխութիւններից կենտրօնական իշխանութիւնը աւելի զօրացնելու համար:

—Խառնակութիւնները Իրլանդիայում օրից օր սաստկանում են: Ժողովուրդը յուզված է: Տեղի են ունենում սպանութիւններ: Անգլիայում Գլադստօնի հակառակորդները իրանք կասկածում են հետևանքների մասին: Մի քանի լրագիրներ գուշակում են, որ «Բարթօղիմեան գիշերի» տեսարանները պիտի կրկնվեն յուսահատված Իրլանդիայում:

—Ֆրանսիական թագաւորական տների ներկայացուցիչ արքայազն իշխանների արտաքսելու խնդիրը լուծված կարելի է համարել: Ֆրանսիական գահի վրա անմիջական իրաւունք արտայայտողները արդէն ենթարկվեցան օրէնքի գործադրութեանը: Մի քանի միապետական կառավարութիւնների վրա այս բանը լաւ տպաւորութիւն չէ թողել:

—Անգլիական մամուլը, հասարակական կարծիքը և կառավարութիւնը միանգամայն գոհ են այն դրութիւնից, որի մէջ գտնվում են այժմ Բոլգարիայի ներքին և արտաքին գործերը:

—Նորերումս Սպանիայում կայացաւ կօնգրէսի առաջին բացումը Ալֆօնս XIII-ի թագաւորութեան օրով: Ըստ սովորութեան, ամենից առաջ պատգամաւորները երդուեցին հաւատարիմ լինել նոր թագաւորին և սահմանադրութեան: Երդման ժամանակ երեք հանրապետականներ, փոխանակ ծնկաչոք լինելու, համբուրելու աւետարանը և ասելու «երդվում եմ», բաւականացան միայն ոտի վրա «խոստանում» եմ ասելով:

—Փարիզից գրում են Վիէննայի լրագիրներին, որ նոր օրէնքի հիման վրա, արքայազն իշխանները կը զրկվեն պետական ծառայութիւն մտնելուց, այլ և ձայնատութեան իրաւունքներից:

—Բավարիայից հասնող տեղեկութիւններից երևում է, որ այնտեղ ռամիկ ժողովուրդը յուզված դրութեան մէջ է, կարծելով որ բժիշկ Գուդդէն դիտմամբ է ջուրը գցել թագաւորին:

—Շվէդիա-Նօրվէգիայի յարաբերութիւնները, վերջին տեղեկութեան նայած, լարվում են: Կուսակցութիւնները կատաղի ընդդիմադրութիւնների մէջ են: Շվէդիայի հայրենասէրները զայրացել են այն համակրական ցոյցերի վրա, որը արեցին Նօրվէգիայում յայտնի գրող Բէրնսօնին:

—Իտալիայի Հումբերտ թագաւորը բաց անելով պարլամենտի նստաշրջանը, արտասանեց գահական ճառը, որի մէջ յայտնեց, թէ ժողովին քըննութեան կենթարկվեն մի շարք հարցեր, որոնք վերաբերում են տարրական կրթութեան գործին և բանւորների դրութեան բարւոքելուն:

—Յունիսի 2-ին բացվեցան բօլգարական ազգային ժողովի նիստերը: Ժողովներին մասնակցում են և Բօլգարիայի և Արևելեան-Ռումելիայի ներկայացուցիչները: Նիստը բաց անելով, իշխան Ալէքսանդրը ասեց հետևեալ խօսքերը. «Խորին ուրախութեամբ կարող ենք մենք այսօր յայտնել, որ այն միութիւնը, որին մենք այնքան անկեղծօրէն սպասում էինք, արդէն իրագործված է, որ ապացուցվում է այն փաստով, որ բօլգարական ազգային ժողովը կը զբաղվի այն հարցերով, որոնք վերաբերում են ընդհանուր հայրենիքի շահերին»: Այդպիսով իշխան Ալէքսանդր ոչինչ խօսքով չէ ակնարկում թիւրք-բօլգարական դաշնագրութեան մասին, որի վերաբերութեամբ ամենքը սպասում էին թէ ազգային ժողովը ինչ կարծիք կը յայտնի:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բավարիայի Լուդովիկոս խելագար թագաւորը սիրում էր ճանապարհորդել: Նա շատ անգամ գնում էր Փ ա ր ի զ կամ Վիէննա և այնտեղ ապրում էր մի քանի շաբաթ միանգամայն ծպտեալ: Սակայն վերջերում նա սկսեց ճ ա ն ա պ ա ր հ ո ր դ ե լ ա ռ ա ն ց դ ու ր ս գ ա լ ո ւ իր պալատից: Թագաւորը նստում էր ձի և կարծում էր թէ կառքով է: Պտտում էր մի կէս ժամ պալատի մանէժում, և կարծում էր թէ ճանապարհորդում է: Կէս ժամից յետոյ երևում էր իր ձիապանը կօնդուկտօրի շորեր հագած, և յայտնում էր որ հասել են այս ինչ կայարանը: Մի քանի ժամանակից յետոյ թագաւորը կարծում էր թէ հասել է մի քաղաք: Իր ծառաները ներկայանում էին նրան մի որ և է քաղաքի շորերով, և կեղծ—քաղաքապետը ճառ էր խօսում թագաւորի դիմաց, իսկ թագաւորը իր կողմից պատասխան էր տալիս: Վերջերում Լուդովիկոս անողորմ կերպով ծեծում էր ծառաներին: Իր երևակայութեան մէջ բանտարկում էր մինիստրներին և երբ կարծեց թէ բոլոր մինիստրները բանտարկված են, իր սիրելի սափրիչ Հօպպէին յանձնեց կազմել նոր մինիստրութիւն...:

*
* *

Բավարիայի Լուդովիկոս խելագար թագաւորը մի անգամ կամեցաւ անպատճառ Լօէնգրինի դեր կատարել և լողալ նրա նման, բայց ոչ թէ ջրի վրա, այլ մի օդային լճում, լուսնեակին մօտիկ: Իր ցանկութիւններին լիութիւն տալու համար նա հրամայեց Միւնխէնի պալատի տանիքի վրա շինել մի աւազան: Շինեցին: Թագաւորին դուր չեկաւ որ ջուրը թափանցիկ է և ոչ կապոյտ: Ստիպվեցան ջուրը ներկել կապոյտ գոյնով: Բայց դրանով էլ չը բաւականացաւ: Թագաւորը կամենում էր որ աւազանը նմանվի ալեկոծված լճի: Երկար մտածեցին այդ մասին, և վերջապէս մի մեքենայ հնարեցին, որով ալեկոծում էին աւազանի ջուրը: Դրանից յետոյ թագաւորը նստած մակոյկի վրա պտտում էր աւազանում: Մեքենայով աւազանի ջուրը յուզող մարդիկ, ոգևորվեցան և սկսեցին այնպէս սաստիկ յուզել ջուրը, որ մակոյկը շուռ եկաւ և թագաւորը ակամայ ցուրտ—բաղնիքի ենթարկվեցաւ:

*
* *

Նորերումս ինքնասպանութեամբ մեռած Բավարիայի Լուդովիկոս II թագաւորի խելագարութիւնը, ինչպէս երևում է այժմեան տեղեկութիւններից, դեռ նրա երիտասարդութեան օրերից է սկսված եղել, և Բավարիայի ժողովուրդը այդ մասին տեղեկութիւն ունէր: Միւնխէնում ամենքը քնում են սովորաբար երեկոյեան ժամի 10-ին, իսկ թագաւորը քնում էր ցերեկը, և արթուն էր մնում գիշերը: Երեկոյեան մութ ընկած ժամանակ նա վեր էր կենում քնից, կարդում էր լրագիրները, կարմիր մատիտով նշանակում էր ուշադրութեան արժանի տեղերը, խաղում էր բիլիարդի վրա և այլն: Ցանկարծ նա ցանկանում էր լսել իր սիրած երգեցողութիւնը. իսկոյն ուղարկում էր կանչելու պալատական երգիչ Ֆօգելին և խեղճը պէտք է քնից վերկենար, հագնվէր, գար թագաւորի մօտ և երգէր այնքան մինչև որ թագաւորը կասէր «բաւական է»: Շատ անգամ կէս գիշերին Լուդովիկոս ուղարկում էր ծաղիկների փունջ իշխանուհի Գիզելլային. խեղճ իշխանուհին կէս գիշերին պիտի վերկենար, հագնվէր և ա ն ձ ա մ բ ը ն դ ու ն է ր թ ա գ ա ւ ո ր ի ց ղ ր կ ա ծ փ ու ն ջ ը. Գիզելլա իշխանուհին միակ կին էր, որին թագաւորը սիրում էր: Մի ժամանակ Լուդովիկոս սիրահարվեց և մի գիւղացի աղջկայ վրա: Կանանց նա ատելով ատում էր:

*
* *

Կօրէայում սուգի ժամանակ թէ մարդիկ և թէ կանայք հագնում են դեղնագոյն շորեր և ծածկում են դեղնագոյն գլխարկներ: Բացի դրանից տղամարդիկ ծածկում են երեսները, բռնելով իրանց երեսի դիմաց դեղին շորով պատած շրջանակներ: Թագաւորական տան անդամների մեռած ժամանակ բնակիչները այդպիսի սգազգեստ հագնում են մի տարի: Իսկ երբ մեռնում են ծընողք կամ մօտիկ ազգականներ—սուգը տևում է երեք տարի:

*
* *

Բերլինի պրօֆէսօր Դօվ, նորերս հետևեալ դէպքը հաղորդեց ձիւնի կազմվելու մասին՝ օդի յանկարծակի փոփոխվելուց առաջացած: Շվեդիայում, մի շատ ցուրտ, պարզ և աստղալից գիշեր պարահանդէսին հաւաքված էին շատ հիւրեր դահլիճում: Դահլիճում սաստիկ շոգ էր: Շոգը այն աստիճանի հասաւ, որ մի քանի կանայք ուշաթափվեցան: Մի պարոն փորձեց լուսամուտը բաց անել, օդը քիչ զովացնելու համար: Լուսամուտի չը բացվելու պատճառով պարոնը կոտրեց մի ապակի: Ցուրտ օդի ուժգին հոսանքը մի ակնթարթում ձիւն դարձրեց սենեակի միջի գոլորշիները և ամենքի համար անսպասելի սկսեց դահլիճում ձիւն գալ և թափվել քնքոյշ կերպով հագնված կանանց վրա:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԽԱՐԿՕՎ, 11 յունիսի: Մտադիր են գալ տարի սեպտեմբեր ամսին այստեղ Ռուսաստանի ընդհանուր գիւղատնտեսական ցուցահանդէս կազմել: Տեղական ոչխարապահները խնդրում են բօրսայի մասնաժողովին միջնորդել կառավարութեան առաջ մաքս նշանակելու արտասահմանից բերվող ճարպի և բրդի վրա:

ՓԱՐԻԶ, 11 յունիսի: «Journal Officiel» լրագրում հրատարակված է իշխանազուններին աքսորելու օրէնքը: Փարիզեան կոմսը վաղը կուղևորվի իր զաւակների հետ միասին Տրեպօրից դէպի Անգլիա: Օմալի դուքսը երէկ ուղևորվեց դէպի Է. քաղաքը: Իշխան Նապօլէօնը այսօր կը գնայ Ժընեվ, իսկ իշխան Վիկտորը՝ Բրիւսէլ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 յունիսի: Արձակուրդ ստանալով ուղևորվեցան պատերազմական մինիստրը դէպի Կովկաս և ներքին նահանգները, իսկ պետական կալուածների մինիստրը դէպի արտասահման: «Journal de St. Petersbourg» լրագիրը հերքում է կատարելապէս «Havas» գործակալութեան տարածած լուրը Ռուսաստանի ունեցած պատերազմական դիտաւորութիւնների մասին Թիւրքիայի վերաբերութեամբ, որոնք ծագել են, իբրև թէ, ի միջի այլոց, ռուս զօրքերի Բեսարաբիայում կենտրօնացնելու պատճառով: Վերոյիշեալ լրագիրը հերքում է նմանապէս Փարիզի քանի մի լրագիրների հաղորդած լուրերը, իբր թէ Ռուսաստանը ցոյցեր է գործել Կ. Պօլսում, որոնց նպատակն է եղել ցրուել Թիւրքաց զօրքե-

րը, որոնք հաւաքված էին քաղաքական վերջին պատահարների պատճառով: Մի և նոյն լրագիրը, «Wiener Politische Correspondenz» լրագրի Սօֆիայից առած լուրի պատճառով՝ որ իբրև թէ կապիտան Նաբօկօվ ամեն կերպով աշխատում է թագցնել իր մասնակցութիւնը, այնպէս կոչված, բուրգասեան դաւադրութեան մէջ, ասում է հետեւալը. «Ճշմարտութիւնը կայանում է նրանում, որ Նաբօկօվ անդադար դատ է պահանջում, բայց ցանկանում է դատվել օրէնքի համեմատ, այսինքն կապիտուլիացիայի պայմանների հիման համաձայն, որոնց զօրութեամբ հարց ու փորձերը տեղի պէտք է ունենան ռուս դեսպանական պաշտօնեայի ներկայութեամբ, սակայն այս պահանջը մերժում են նրան: Անկարելի է հասկանալ թէ ինչու են երկնչում հարց ու փորձերի հրապարակական լինելուց, քանի որ դաւադրութեան լուրը կարող էին օգտակար համարել ընտրութիւնների ժամանակ, ինչպէս ճնշում ազդելու միջոց, բայց հիմա ոչ մի օգուտ չը կայ պնդելու դրա վրա, զոհելով այդ պատճառով պատուաւոր մարդու պատիւը և բարի անունը:» Հրատարակված է պետական խորհրդի կարծիքը մաքսային վարչութեան գլխաւորների իրաւունքների, պարտաւորութիւնների և վարչութեան սահմանների վերաբերմամբ:

ՓԱՐԻԶ, 12 յունիսի: Սենատը 141 ձայների մեծամասնութեամբ 107 ձայների դէմ ընդունեց իշխանների աքսորման օրինագիծը այն ձևով որ քուէարկվել էր պատգամաւորների ժողովում: Իշխան Վիկտորի ուղևորութեան միջոցին կայարանում տեղի ունեցան անկարգութիւններ. բօնապարտիստները աղաղակում էին «կեցցէ կայսրը», իսկ հանրապետականները պատասխանում էին «կեցցէներով» ՚ի պատիւ հանրապետութեան և նրանից չվացնում էին: Մի քանիսները ձերբակալվեցան:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 12 յունիսի: Սկուպշինան (ազգային ժողովը) կը գումարվի Նիշում յուլիսի 12-ին:

ՐԵՎԷԼ, 12 յունիսի: Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ Ամուսնու հետ ժամանեցին այստեղ այսօր առաւօտեան Վիբօրգից «Օլաֆ» շոգենաւի վրա: Ընդունելութիւնը հանդիսաւոր էր: Նոցա Բարձրութիւնները այցելեցին մայր եկեղեցին, որից յետոյ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ընդունելութիւնը, որի միջոցին վաճառականութիւնը մատուցեց աղ ու հաց: Երեկոյեան ագնւականները նուագահանդէս տուին:

ՍՕՖԻԱ, 12 յունիսի: Ազգային ժողովում բաւական աղմկալի վիճաբանութիւններ տեղի են ունենում, որոնք ծագել են ընդդիմադրականների առաջարկութիւնից իշխանի ճառին պատասխանուղերձում մտցնել յանդիմանութիւններ այժմեան մինիստրութեանը:

ԱԹԷՆՔ, 12 յունիսի: Թագուհին շուտով կուղևորվի դէպի Պետերբուրգ:

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՎԻԷՆՆԱ **Ա Զ Դ** ԱՒՍՏՐԻԱ

ԳՐԵԹԷ ՈՉՆՉՈՎ.

Կարելի է առնել սեղանի գեղեցիկ ԱՆՕԹՆԵՐ, 42 կտոր, միայն 18 ֆրանկ 75 սանտ.

Առևտրի դադարման պատճառով, ծախու հանված են ՀԱԼՖԷՆԵԱՆ արծաթէ պատրաստված անօթներու ահագին քանակութիւններ, սովորական գնէն 25 առ 100 զեղջով: Արտադրութիւն են Հալֆէնեան արծաթեղէններ պատրաստող Միացեալ Ընկերութեանց, որք սնանկացած են այժմ:

Միայն 18 ֆրանկով և 75 սանտիմով ստանալի, ինչ որ յառաջագոյն 60 ֆրանկով կը ստացվէր: Կը ղրկեմք Հալֆէնեան արծաթէ պատրաստեալ սեղանի հետևեալ անօթներն, որք արտաքոյ կարգի ընտիր և դիմացկուն են:

6	հատ	սեղանի գեղեցիկ դանակներ	Հալֆէնեան արծաթէ
6	„	պատառաքաղներ	„ „
6	„	ապուրի մեծ գդալներ	„ „
6	„	սուրճի սիրուն գդալներ	„ „
1	„	ապուրի խոշոր և ծանր գդալ	„ „
1	„	կաթի մեծ գդալ, շատ նուրբ	„ „
3	„	հաւկիթի գեղեցիկ և թանձր անօթներ	„ „
2	„	սկաւառակներ թէյամանի համար	„ „
1	„	թէյի գեղեցիկ թորիչ	„ „
1	„	գեղեցիկ պղպեղաման, կամ շաքարաման	„ „
3	„	շաքարի չքեղ թասեր	„ „
6	„	գեղեցիկ դանակակալներ	Բիւրեղէ

Ապիտակութիւն երաշխաւորեալ 10 տարի:

Ընդունելու համար այս 42 անօթներն ֆ ր ա ն կ օ և ուղղակի բնակարանը, 4 կամ 5 օրվայ մէջ, հարկ է ուղարկել 18 ֆրանկ 75 սանտիմ ընդհանուր մթերանոցը Հալֆէնեան արծաթեղէններու Միացեալ գործարանաց, այս հասցէով

M. RUNDBAKIN 2 B. Hedwiggasse
VIENNE (Autriche)

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Դրամը կը հատուցվի, երբ վաճառքներն չը յարմարին: Հայերէն լեզուաւ նամակներ կընդունվեն: 9—18 (Շ)

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՆ ԿԸ ԼԻՆԻ ՏՈՄՍԱԿՆԵՐԻ ԽԱՂԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ: Նոյն անձինք, որոնք ցանկանում են ձեռք բերել վիճակահանութեան տոմսակներ առաջիկայ խաղարկութեան համար, վճարումների յետաձգութեամբ, ամենափոքր գրաւականով, 15 ր. և ամսական 5 ր. տուրքերով, խնդրում եմ գիմել „ԻՎԷՐԻԱ“ ԽԱՆՈՒԹԸ, Գօլօվինսկի պրօսպ. կլասիկական գիմնազիայի դիմացը: ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԵԱՆ ԲԱՆԿԱՅԻՆ „Գ. ԲԼՕԿ“ ՖԻՐՄԱՅԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ Պ. Մալիշեվ: 1—1

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

(N. PAQUET ET COM.)

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Չորեքշաբթի, յունիսի 25-ին, „ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ“ (MINGRELIE) շոգենաւը, նաւապետ ԺԻԲՈՒԷՆ (GIBOIN) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէյլ: Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Րէնօին, նախկին Արծրունու գալլերէում, № 103. 1—4

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական հաշուարարութիւնները առանց ուսուցչի օգնութեանը ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

վաճառվում է կնտ. գրավաճառանոցում, եղբարց Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Лабораторная, № 11: Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով С. П. Мануэльянцу.

Գինն է ամեն տեղ 2 րուբլի:

25—30

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Յանձն է առնում թարգմանել ֆրանսերէնից, գերմաներէնից և անգլիերէնից մատչելի գներով: Հարցնել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը: 32—100

ԿՕՖԷ ՄՕԿԿՕ

Ս. ՍԻՈՒԻ և ԸՆԿ.

(Ц. 4907) 15—50 (շ)

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի   Ա Ռ Ե Ւ Տ Ր Ա Կ Ա Ն   Բ Ա Ն Կ Ա Յ Ի

ց1-ն Յունիսի 1886

Պ Ա Հ Ա Ն Ջ Ք	Թիֆլիսում	Բագուայ բաժն.	Ընդամենը
1. Դրամարկղ (առձեռն թղթադրամ)........	42,963—78	7,186—17	50,149—95
2. Ընթացիկ հաշիւ Պետական Բանկ. բաժնում.	866,889—71	265,000 —	1,131,889—71
3. Զեղչումն (Disconto) մուրհակաց երկու ստորագրութեամբ....................	1,600,317—81	258,733—54	1,859,051—35
4. Զեղչումն տոկոսաբեր թղթերի, կտրօնների և այլն........................	13,199—70	— —	13,199—70
5. Փոխատուութիւն գրաւականով			
ա) Պետութիւնից ապահ. տոկոսաբ. թղթերի.	866,324—50	15,595 —	881,919—50
բ) » ոչ ապահ. » »	86,094 —	375 —	86,469 —
գ) ապրանքների.....................	14,840 —	— —	14,840 —
6. Բանկայի պատկանեալ տոկոսաբեր թղթեր	224,846—75	6,243—39	231,090—14
7. Ոսկի և արտասահմանի փոխանակագրեր..	11,127—65	47 82	11,175—47
8. Թղթակիցներ՝			
ա) Նոցա հաշիւ (Loro)...............	1,623,156—75	— —	1,623,156—75
բ) Բանկայի հաշիւ (Nostro)...........	1,364,349—84	— —	1,364,349—84
9. Բաժնի հաշիւը կենտրոնական վարչութեան հետ........................	822,019—04	— —	822,019—04
Կենտրոնական վարչութեան հաշիւը բաժնի հետ........................	— —	447,280—44	447,280—44
10. Բողոքուած մուրհակներ...............	439,338—05*)	— —	439,338—05
11. Պայմանաժամը անցուցուած փոխատուութիւններ........................	14,347 —	— —	14,347 —
12. Ընթացիկ ծախսեր..................	20,765—79	4,915—24	25,681—03
13. Կահկարասիք և սկզբնական ծախսեր.....	4,074—98	3,305—22	7,380—20
14. Ցետ ստացուելիք ծախսեր.............	12,785—95	188—30	12,974—25
Ր. Ա.	8,027,441—30	1,018,870—12	9,046,311—42

Պ Ա Ր Տ Ք	Թիֆլիսում	Բագուայ բաժն.	Ընդամենը
1. Հիմնական դրամագլուխ...............	1,000,000 —	— —	1,000,000 —
2. Պահեստի դրամագլուխ................	145,031—46	— —	145,031—46
3. Արդիւնք 1885 թ. ի պահեստ........	131,233—08	— —	131,233—08
4. Դրամական աւանդներ՝			
ա) Պայմանաժամով....................	1,609,018 —	15,270 —	1,624,288 —
բ) ց'Պահանջ........................	341,868 —	8,700 —	350,568 —
գ) Ընթացիկ հաշուով հասարակ........	1,098,708—95	95,862—61	1,194,571—56
» » պայմանաւոր...	— —	56,922—31	56,922—31
5. Թղթակիցներ՝			
ա) Նոցա հաշիւը (Loro)..............	1,413,258—60	— —	1,413,258—60
բ) Բանկայի հաշիւը (Nostro).........	1,661,027—67	— —	1,661,028—67
6. Բաժնի հաշիւը կենտրոնական վարչութեան հետ........................	— —	827,551—11	827,551—11
Կենտրոնական վարչութեան հաշիւը բաժնի հետ........................	449,187—79	— —	449,187—79
7. Բանկայի բաժնետէրներու անվճար կտրօնների բաշխը 1882, 1883 և 1884 թ.	575—60	— —	575—60
8. Չը վճարուած տոկոսներ, աւանդներու, ընթացիկ հաշիւներու և այլ գործողութեանց........................	67,442—77	1,708—95	69,151—72
9. Ստացուած տոկոսներ և յանձնարարականներ........................	84,410—15	9,637—84	94,047—99
10. Փոխանցիկ գումարներ..............	25,678—23	3,217—38	28,895—53
Ր. Ա.	8,027,441—30	1,018,870—12	9,046,311—42

*) Բողոքուած մուրհակներից վնասները, որոնք կարող են տեղի ունենալ, ծածկելու համար յատկացրած է առանձին գումար............................ 131,233—08

Дозволено цензурою, Тифлисъ 13 Іюня 1886 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовская у. д. каз.